

MECMUA

ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi [International Journal Of Social Sciences]

Uluslararası Hakemli E-Dergi/ Referee International E-Journal

Yıl: 6, Sayı: 11, ISSN:2587-1811 Yayımlanma Tarihi: 30.03.2021

**Doğu ve Güneydoğu Anadolu İllerinden
Türk Ordusuna Yapılan Yardımlarda
Türk Kızılayı'nın Rolü (1940-1943)**

**The Role of the Turkish Red Crescent in
Aid from Eastern and Southeastern
Anatolian Provinces to the Turkish Army
(1940-1943)**

Öğr. Gör. Özlem KILINÇÇEKER - Dr. Öğr. Üyesi Selahaddin GÖK

Adıyaman Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Adıyaman, Türkiye.
ozkilinceker@adiyaman.edu.tr

Adıyaman Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Adıyaman, Türkiye.
salhadingok@hotmail.com

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü: Araştırma Makalesi

DOI: mecmua. 849277

Yükleme Tarihi: 29.12.2020

Kabul Tarihi: 05.02.2021

Yayımlanma Tarihi: 30.03.2021

Sayı: 11

Sayfa: 274-294

Article Information: Research Article

DOI: mecmua. 849277

Received Date: 29.12.2020

Accepted Date: 05.02.2021

Date Published: 30.03.2021

Volume: 11

Sayfa: 274-294

*Bu çalışmanın gerçekleşmesinde arşiv belgelerini tarafımıza ileterek büyük katkı sunan
Türk Kızılay Kurumu'nun değerli yönetici ve çalışanlarına şükranlarımızı sunarız.*

*Yazar Özlem Kılınççeker'in bu makaledeki katkı oranı %60, yazar Selahaddin Gök'ün katkı oranı
%40'tur.*

Atıf / Citation

KILINÇÇEKER, Ö. GÖK S. (2021). Doğu ve Güneydoğu Anadolu İllerinden Türk Ordusuna Yapılan Yardımlarda Türk Kızılayı'nın Rolü (1940-1943). *MECMUA- Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* ISSN: 2587-1811 Yıl: 6, Sayı: 11, Sayfa: 274-294

KILINÇÇEKER, Ö. GÖK S. (2021). The Role of the Turkish Red Crescent in Aid from Eastern and Southeastern Anatolian Provinces to the Turkish Army (1940-1943). *MECMUA- International Journal Of Social Sciences* ISSN: 2587-1811 Year: 6, Volume: 11, Page: 274-294

Öğr. Gör. Özlem KILINÇEKER – Dr. Öğr. Üyesi Selahaddin GÖK

DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU İLLERİNDEN TÜRK ORDUSUNA YAPILAN YARDIMLARDA TÜRK KIZILAYI'NIN ROLÜ (1940-1943)

The Role of the Turkish Red Crescent in Aid from Eastern and Southeastern Anatolian Provinces to the Turkish Army (1940-1943)

ÖZ

1940'lı yıllar hem Dünya Tarihi açısından hem de Türkiye Tarihi açısından zor günler içerir. Bu zorlu süreçte Türkiye'de iktidarı elinde tutan CHP hükümeti, ortaya çıkan sorunlara iktisadi ve sosyal açıdan çözümler aramıştır. Bu kapsamda pek çok sosyal içerikli kampanya başlatılmıştır. Türkiye Kızılay Cemiyeti ve diğer hayır kurumları da bu yardım faaliyetlerinde çok önemli görevler üstlenmiştir. Türkiye Kızılay Cemiyeti'nin ön ayak olduğu bu yardım faaliyetlerinden birisi, 1940 yılından 1943 yılına kadar süren askerlere yardım kampanyasıdır. Bu cemiyet, 1940-1943 yılları arasında, Türkiye'nin farklı bölgelerinden yün ve pamuklu giyecek eşyaları toplamıştır. Bu yardımların toplandığı bölgelerden olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri de yapılan çağrıya kayıtsız kalmamışlardır. Cemiyet bu bölgelerin illeri, kazaları ve köylerinden topladığı giysileri taksim ederek en kısa sürede askeri makamlara ulaştırmıştır. Bu çalışmada, Kızılay'ın Doğu ve Güney Doğu Anadolu illerindeki bu faaliyetleri hakkında bilgiler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Doğu Anadolu, Yardım, Türk Askerleri, Türkiye Kızılay Cemiyeti.

ABSTRACT

1940 years both world history and Turkey history in terms of in have difficult days includes. Meanwhile, the CHP government holds power in Turkey, was looking for solutions to problems arising from economic and social terms. In this context, many social campaigns were been launched. Turkey Kızılay Society and other charities also has fulfilled a very important role in the relief activities. Turkey Red Crescent Society carries out activities in one of the assistances, which lasted from 1940 until 1942, it is a campaign to help the soldiers. Between the years 1940-1942, this society has collected wool and cotton clothing items from different regions of Turkey. Eastern and Southern astern Anatolia Regions, which are among the regions where these aids are collected, were not indifferent to the call made. The society, after classifying the clothes collected from the provinces, towns and villages of these regions, delivered them to the military authorities as soon as possible. In this study, it was presented that about information about these activity of the Turkey Kızılay Society in the eastern and south-eastern provinces.

Keywords: Eastern Anatolia, Help, Turkish Soldiers, Turkey Kızılay Society.

Giriş

1940'lı yıllar hem dünya açısından hem de Türkiye açısından kötü günlerin yaşandığı yıllardır. Bu yıllarda dünyanın genelinde ortaya çıkan II. Dünya Savaşı ve meydana gelen doğal afetler insanlar ve devletler için yaşamı zorlaştırmıştır (Ahmad, 2015:89). 1868'den itibaren hem insanların hem de devletlerin yanında olan Kızılay Cemiyeti, kuruluş ilkelerine bağlı kalarak, Kızılhaç'la birlikte dünyanın neresinde olursa olsun yardım faaliyetlerine bu günlerde de devam etmiştir. Bu bağlamda Kızılay Cemiyeti I. Dünya Savaşı Millî Mücadele ve sonrasındaki yıllarda Türk insanının her zor anında en büyük destekçisi olmuştur (Akgün; Uluğtekin, 2001;7-8).

Türkiye Kızılay Cemiyeti 1940 yılında yurdun muhtelif yerlerinde meydana gelen deprem ve sel gibi felaketlerde de en önde görev yapmıştır. Özellikle yaşanan felaketlerin yanında 1942 yılında Türkiye'nin Doğu ve Orta Anadolu bölgelerinde kuraklığın yaşanması, kıtlığı beraberinde getirmiştir. Bu süreçte de Türkiye Kızılay Cemiyeti, 1942 yılında "Şefkat Kurumu" olarak, Anadolu halkına yardım elini uzatmış ve yaralarını sarmıştır (Ulus, 29 Ekim 1942). Yine aynı yıllarda cemiyet bu yardımlarına bir yenisini eklemiş, faaliyetlerine 1940 yılından 1943 yılına kadar devam eden askerlere kışlık hediye toplama kampanyasında da sürdürmüştür. Bu kampanyaya ihtiyacın duyulma sebebi; dönemin CHP hükümetinin, II. Dünya Savaşı'nda tarafsız bir politika izlemesine rağmen hem sınırlarını koruyabilmek için hem de savaşa girebilme ihtimaline karşı kuvvetli ve büyük bir orduyu hazır tutmak istemesinden doğmuştur (Özer, 2012:32). Yine üreten genç erkek nüfusun askere alınmasıyla birlikte yaşanan sosyal ve iktisadi zorluklar karşısında mevcut hükümet yeni kanunları, vergileri ve yardım beyannamelerini de içeren düzenlemeler yapmak zorunda kalmıştır (Keser, 2009:186; Özer, 2012:35). İşte tam da bu süreçte askerlerin iâşe sorununu gidermek için bir beyanname yayınlayan hükümet bu konuda da Anadolu halkının ve müesseselerin yardımına başvurmuştur. Böylece CHP hükümeti askerler için kışlık giysi toplama kampanyası başlatmıştır. Bu beyanname ile askerlerin giyim eşyalarını temin için halktan eldiven ve çorap başta olmak üzere kazak, don, fanila vb. giyim eşyaları toplaması talep edilmiştir. Hükümet eşyaların toplanma ve koordine işini de devlet daireleri dışında Halkevleri, Yardım Sevenler Cemiyeti, Kızılay ve bunların dışındaki gönüllü insanlara vermiştir. Cemiyetler halktan toplanacak olan yardımları "teberru makbuzları" ile teslim almış ve askeri makamlara ulaştırmakla görevlendirilmiştir (Özer, 2012:71). Yürütülen kampanyada CHP tarafından diğer kuruluşlarla birlikte görevlendirilen Türkiye Kızılay Cemiyeti, 1940-1943 yılları arasında kampanya süresince, Edirne'den Kars'a Anadolu insanının yardımlarını askeri kıtalara ulaştırmada hayati bir görev üstlenmiştir. Bu kapsamda Kızılay Cemiyeti, Türkiye'nin her bölgesinden giyecek yardımlarını makbuz karşılığı toplamıştır. Cemiyetin bu yardımları toplandığı bölgeler arasında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri de vardır. O günün şartlarında doğu illerinde yaşanan mahrumiyete rağmen bölge halkı yardımlara imkânları dâhilinde gönülden destek vermişlerdir (Akgün; Uluğtekin, 2001; 249).

Türk Kızılayı'nın 1940-1943 yılları arasında askerlere yardım kampanyasındaki rolü çok önemli iken, yaptığımız literatür araştırmalarında konu ile ilgili bu kurumun faaliyetlerini vurgulayan bir çalışmaya rastlanamamıştır. Dolayısıyla, bu çalışmada Kızılay Arşivi'nde ve döneme ait gazetelerde Kızılay'ın Doğu ve

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ki özverili çalışmalarını gösteren bilgiler sunulmuştur.

1-Askerlere Kışlık Giyecek Yardım Toplama Faaliyetinin Başlama Sürecinde Kızılay'ın Rolü

Türkiye Kızılay Cemiyet hem yurt dışındaki yardım faaliyetlerine hem de yurt içinde, yaşanan zor günlerde, Halkevleri ve varlıklı kesimlerden topladığı maddi yardımlarla destek olmuştur. Yaşanan deprem ve sel gibi doğal afetlerden sonra ortaya çıkan yoksulluğa karşı açtığı aşevleriyle ve diğer sosyal yardım kampanyalarıyla halkın yardım eli olmuştur. Bunun yanında halka, hazırladığı renkli afişlerle o günlerde yaşanan; sel, yangın, deprem, salgın hastalık ve kıtlık gibi felaketler durumunda yardımın önemi anlatmıştır. Yardımlara çokça ihtiyacın duyulduğu 1940' yıllarda Kızılay Cemiyeti, hükümet tarafından başlatılan asker ailelerine yapılan yardımların yanında, Türk ordusunun erlerine kışlık eşya yardımının toplanmasında da görev almıştır (Çapa,1989:101; Akgün; Uluğtekin, 2001:248). Bu konuda ilk adım CHP İstanbul İdare Heyeti tarafından 16 Ekim 1940 tarihinde, "kış başladığı için sınırlarımızı bekleyen kahraman askerlerimize kış hediyesi verilmesi" adıyla atılmıştır. Bu kapsamda Türkiye'nin güvenliği için görev yapan erlere eldiven, yün çorap ve yün fanila, subaylara ise uygun hediyelerin verileceği belirtilerek, hediyelerin temininde halkın vatansever duygularına başvurulmuştur. Daha sonra CHP tarafından 6 Kasım 1940 tarihinde yayınlanan bir beyannameyle de resmi olarak dönemin gazeteleri aracılığıyla halktan askerlere giyecek yardımı talep edilmiştir. Ayrıca toplanacak bağışların standardı belirlenerek, bağış yapılacak giysilerin daha önce kullanılmamış olması şartıyla, normal ölçülerde çorap, eldiven, gömlek vb. giyim eşyalarından oluşması istenmiştir (Vatan, 6 Kasım 1940; Tan, 6 Kasım 1940; Vatan, 7 Kasım 1940; Vatan, 8 Kasım 1940). Yardımları toplama işinde resmi ve sivil kuruluşlar görevlendirilmiştir. Bu kuruluşlardan Yardım Sevenler Cemiyeti ve Kızılay Cemiyeti omuz omuza çalışmıştır (Utkugün-Ortak, 2019: 464). CHP'nin matbaada bastırıldığı beyanname, tüm yurtda bulunan Halkevlerine gönderilmiş aynı zamanda da halka basından duyurulmuştur. Bununla birlikte halkın verecekleri eşyalar için çokça makbuz bastırılmış ve bu kuruluşlara dağıtılmıştır. Ayrıca halkın askerleri için kış hediyesi vermek isteyenlerin bağışlarını istenilen türde yapabileceği ve yardımların birer torba içinde teberru makbuzları karşılığı Halkevleri, Yardım Sevenler Cemiyeti ve Kızılay başta olmak üzere görevli kuruluşlara verebilecekleri ilan edilmiştir. Aynı zamanda beyanname kadın vatandaşlarında yurdun korunmasında emeği geçen askerlere yardım etme fırsatının doğduğunun altı çizilmiştir. Böylece asker analarının, kardeşlerinin ve eşlerinin bu vesile ile kışın soğuktan korunabilmeleri için askerlere yün ve pamuktan oluşan çorap, eldiven, kazak, gömlek vb. giyecek eşyalarının örülmesi ve dikilmesi teşvik edilmiştir (Tan, 6 Kasım 1940; Vatan, 6 Kasım 1940; Akşam, 6 Kasım 1940; Cumhuriyet, 9 Kasım 1940). Hediyeler görevli memura teslim edildikten sonra komisyon temsilcilerinin önünde mühürlenerek askeri kıtalara ve uygun görülen şahsi adreslere gönderileceği de duyurulmuştur (Vatan, 8 Kasım 1940; Utkugün, 2016: 369). Bu gelişmeler üzerine Kızılay Cemiyeti çalışmalarına hemen başlamış, 1940 yılından 1943 yılına kadar halktan pamuk ve yünden imal edilmiş pek çok çorap, kazak, eldiven, fanila, don, mintan, kuşak, gömlek ve avcı yelegeği gibi giyecek eşyaları toplamıştır (Kızılay'ın 73 yıllık Hayatı: 97).

Türkiye Kızılay Cemiyeti de Ulus gazetesinden Anadolu kadınlarına özel bir davette bulunarak bu hayırlı ve asil görevde yer almalarını ve bundan dolayı Kızılay Cemiyeti'nin onlara şükran borçlu olacağı duyurmuştur (Ulus, 8 Kasım 1940). Bu davetler sonrasında yurdun en uzak şehir, kasaba ve köylerinden insanlar imkânları dâhilinde, Kızılay'ın merkez ve şubelerine hem giysi hem de nakdi yardımlar yapılmıştır. Ancak nakdi yardımlar Ziraat Bankası şubelerine yönlendirilmiştir. Kısa bir süre sonra tüm yurtda yapılan yardımlardan dolayı kısa sürede bağış defterleri dolmuştur (Ulus, 10 Kasım 1940). Türk halkının hüküm süren sıkıntı ve içerisinde bulunulan darlığa rağmen tek vücut olarak ayağa kalktığı bu günlerde, sıkıntıların yoğun olarak yaşandığı Doğu Anadolu Bölgesinin de vatansever duygularla yardımlara katılımın imkânlar dâhilinde gerçekleştiği görülmektedir (BCA, 490. 01.154.615.1).

Milli Müdafaa Vekâleti 9 Mart 1941 tarihinde yayınladığı tebliğde yurdun her tarafından askerlere kışlık hediye olarak verilen; 9.100 fanila, 20.000 yün kazak, 325.000 yün çorap, 120.000 pamuklu giysi, 75.000 yün eldiven ve 50.000 muhtelif eşyanın askeri kıtalara taksimi yapılarak teslim edildiği ve bu malzemelerin askerlere dağıtıldığı ifade edilmiştir. Tebliğde ayrıca yardıma katılan, orduya karşı özverili Türk halkına, yardımların toplanmasında görevli olan Kızılay ve diğer yardım kuruluşlarına da teşekkür edilmiştir (Akşam, 9 Mart 1941; Cumhuriyet, 9 Mart 1941).

2. Doğu ve Güney Doğu Anadolu İllerinden Kızılay'a Askerler İçin Yapılan Yardımlar

278

Tüm yurtda olduğu gibi Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da da İkinci Dünya Savaşı'nın yaşandığı 1940 ve 1943 yılları arasında, dönemin hükümeti CHP'nin öncülüğünde Kızılay ve diğer sosyal yardım kuruluşları vasıtasıyla Türk ordusuna kışlık kıyafet yardımları toplanmıştır (Özer, 2012:71).

Doğu vilayetlerinin güney kısmında yeterli bir tarım teşkilatı olmaması ve 1942 yılında görülen kuraklık sonrasında ürünlerin azalması yüzünden bölge halkı için yiyecek ve gıda bulmanın zorlaştığı bu günlerde, doğu halkının askerlere çok sayıda yünlü çorap ve eldiven başta olmak üzere pek çok giyecek eşyası bağışladığı görülmüştür. Bu yardımlar ekonomik zorluklar içerisinde geçinmeye çalışan doğu halkının vatanı koruyan kahraman askerlerine karşı duyarlılığını göstermesi bakımından çok önemlidir (BCA,490.01.515.2069.1; Özer, 2012:35). Yine “*Doğu çocukları da tarihin her devrinde yurt için mallarını, canlarını feda ettikleri gibi batı yurttaşlarının tehlikeye uğradıkları günlerde de bütün yurttaşlar için imanlı payandalar olmuşlar ve bütün yurtda tarihi şaşırta bir dayan vermişlerdir*” ifadeleri vatan için doğu halkının her zaman yardıma hazır olduğunun bir kanıtı olmuştur (Doğu, Cumhuriyetin “15”nci Yılında, Üçüncü Umumi Müfettişlik Neşriyatından, Sayı:1 1938: 53) Bu şartlar altında yardımlara Doğu ve Güney Doğu Anadolu halkından Kızılay'ın bizzat teslim aldığı bağışların tarih ve miktarları tespit edilerek, ilgili bilgiler aşağıda anlatılmıştır.

Ağrı halkının yardımları¹

1940 yılından sonra askerlere kışlık hediye hazırlamak için yurdun her tarafında hummalı bir çalışma başlamıştır. Ağrı Halkevi de kurulduğu ve faaliyetlerine başladığı günlerden itibaren halkın sosyal gelişimi açısından pek çok faaliyet yürütmüştür (Aydın, 2018:1493). Bu doğrultuda konferanslar, bilgi amaçlı etkinlikler, piyesler ve sinema film gösterimi yapılmıştır. Bu faaliyetlerinden biri olan ve 1941 yılında ücretsiz gösterilen, altı filmde birisi, “Karaman Askerlerimize Yardımlar” filmidir (Aydın, 2018:1491). Ağrı ilinin eşya ve erzak yardımına ihtiyaç duyulduğu günlerde askerlere yardım konusunda çok hassas davrandığı görülmüştür (Aydın, 2018:1492). Bu filmin Ağrı halkı üzerindeki olumlu etkileri ve Kızılay'ın diğer kuruluşlarla çalışmaları sonucunda yüzlerce giyecek eşya toplanmıştır. Bu konuda Ülkenin diğer köşelerinde olduğu gibi Ağrı'da da kampanyanın bel kemiğini kadınların oluşturduğu görülmüştür. Kadınlar bu faaliyetlerine şehirlerde, kasabalarda ve köylerde, evlerde toplanarak imece usulü ile askerlere kışlık giyim eşyaları dikerek ve öreerek katılmışlardır. Bu usulle Eleşkirt halkının askerler için 800 çift yün çorap, 35 çift muhtelif eşya hazırladığı saptanmıştır (Ulus, 12 Ocak 1941). Yine bu yardımlara ek olarak aynı ay içinde 525 parça giyim eşyasının bağışlandığı görülmektedir (Ulus, 26 Ocak 1941).

Bu kapsamda Kızılay arşivinde yapılan incelemelerde Ağrı merkez ile Doğubeyazıt, Diyadin, Eleşkirt, Patnos ve Tutak kazalarından yapılan yardımların Kızılay tarafından teslim alındığı tespit edilmiştir (KA, 2684/59.2). Ancak bu yardımların makbuzlarının hepsine ulaşılamamıştır. Bu makbuzlardan elde edilenler aşağıdaki tablo 1'de verilmiştir. Tabloya göre; Tutak ve Diyadin halkı tarafından toplam 916 çift çorap ile 292 çift eldiven bağışı makbuz karşılığı Kızılay'a yapılmıştır (KA, 2884/47; 47.1; 45; 46; 46.1).

	Tarih	Çorap (çift)	Eldiven (çift)
Tutak	09.03.1942	234	119
	11.08.1942	236	41
Diyadin	11.09.1942	446	132

Tablo 1. Ağrı iline ait yardımlar

Gaziantep halkının yaptığı yardımlar

Kurtuluş Savaşında düzenli ordunun yerine geçerek ön saflarda vatanını koruyan ve bu yönü ile bir hudut kalesi konumunda olan Gaziantep halkının, askerler için yapılan yardım kampanyasında da ön saflarda yer aldığı görülmektedir. Gaziantep halkının bu duyarlılığı ile imkânlarının el verdiği oranda yardımlara katıldığı çoğunluğu çorap ve gömlekten oluşan giyecek eşyası bağışı yaptığı görülmektedir. Bu yardımlardan Kızılay'a teslim edilen malzemelerin sayısı ve türleri aşağıdaki

¹ Bu tarihlerde Ağrı milletvekillerinin bölgelerinde yaptıkları incelemeler sonucu hazırlayıp 16 Ekim 1942 tarihinde sundukları rapor Ağrı ilinin iktisadi, sosyal yapı, tarım ve eğitim gibi farklı alanlarda detaylı bilgiler vermesi açısından önemlidir.

tablo 2'de verilmiştir. Buna göre Antep halkının toplam 2293 çift çorap, 6640 çift eldiven, 5749 adet gömlek, 108 adet çarşaf, 344 adet kazak, 40 adette kuşak teslim edilmiştir (KA, 2743/ 98; 98.1; 98.2; 98.3; 98.6; 98.4; 98.5; KA, 2653/6).

	Tarih	Çorap (çift)	Don (adet)	Gömlek (adet)	Yatak çarşaf (adet)	Kazak (adet)	Kuşak (adet)
Gaziantep Merkez	01.01.1942	125	130	115	-	31	-
	09.01.1942	45	50	35	-	6	-
	17.01.1942	180	190	160	-	43	-
	23.01.1942	45	50	35	-	6	-
	28.01.1942	45	50	35	-	6	-
	31.01.1942	298	616don+gömlek		35	20	5
	02.02.1942	45	50	35	-	6	-
	17.02.1942	386	2209	2169	19	57	15
	04.03.1942	1124	3295	3165	54	169	20

Tablo 2. Gaziantep iline ait yardımlar

Dönemin Ulus gazetesi Gaziantep halkının 115 pamuklu mintan bağışladığını (Ulus, 22 Aralık 1940), Kilis Kemaliye okulunda 773 nolu Abdi Ünver isimli öğrencinin 4 adet pamuklu başlığı askerlere hediye ettiğini haber etmiştir (Ulus, 5 Ocak 1941). Yine Kilis halkı 25 Aralık 1941 tarihinde basında ve radyoda yaptıkları yardımların yayınlanmasını istediklerine dair bir belge tespit edilmiştir (KA, 2653/107).

Bingöl halkının yaptığı yardımlar

Yapılan araştırmalarda askerlere kışlık hediye için 1941 yılında Bingöl halkının yardımlara ellerinden geldiğince katıldığı saptanmıştır. Bu kapsamda Bingöl merkez, Çapakçur kazası ve köylerinden; 1206 parça yünlü eşya ile 175 lira, Kiğı kazası ve köylerinden; 811 parça giyecek eşyası ile 150 lira, Genç kazası ve köylerinden; 374 parça eşya ile 264 lira, Solhan kazası ve köylerinden; 348 parça eşya ve Karlıova kazası ve köylerinden; 208 parça eşya ile 44 lira eşya bağışlanmıştır (Ulus, 21 Şubat 1941).

Kızılay'ın teberru defterlerinden elde edilen yardımların sayı ve çeşitleri aşağıdaki tablo 3'te verilmiştir. Bu verilere göre Bingöl'ün Çapakçur, Genç, Solhan, Karlıova ve Kiğı kazalarından toplanan yardımlardan 1442 çift çorap ve 109 çift eldiven askerlik şubesine makbuz karşılıklı teslim edilmiştir (KA, 2684/ 76; 76.1; 76.2; 76.3; 76.4; 76.5; 76.6; 76.7; 76.8; 76.9; 76.10; 76.11; 77; 77.1).

	Tarih	Çorap (çift)	Eldiven (çift)
Karlıova	04.03.1942	277	36
Kiğı ve Köylerinden	02.06.1942	1165	73

Tablo 3. Bingöl iline ait yardımlar

Dönemin Bingöl valisi Sadullah Koloğlu Halkevlerinde yapılan bir toplantıda binlerce kişiye Türk ordusunun başarılarını anlatarak, orduya ve asker ailelerine yardımları teşvik etmiştir (Ulus, 2 Ocak 1941).

Bitlis halkının yaptığı yardımlar

Bitlis merkez ve kazalarının askere kışlık giyecek yardımlarına kayıtsız kalmadığı tespit edilmiştir². Öyle ki 11 Şubat 1941 tarihinde dönemin Bitlis Belediye Başkanı Suphi Menteş, Ulus Gazetesine verdiği demeçte Bitlis dışında ikamet eden hemşerilerine mektup yazarak askerler ailelerine ve fakirlere yardımda bulunulmasını istemiştir. Bunun üzerine Sivas, Mersin, İstanbul, Diyarbakır ve Malatya'da yaşayan Bitlislilerden çok miktarda yardımlar yapıldığı daha sonra da Belediye Başkanın yardımda bulunan kişilere mektuplarla teşekkür ettiği duyurulmuştur (Ulus, 11 Şubat 1941). Yine Bitlis yerel Yurd Yolu Gazetesinden yurdun muhtelif yerlerinde vatan hizmeti yapan kahraman erler için halkın minnet ve teşekkür borcunu yün çorap, eldiven, fanila vb. giyim eşyalarını bağışta bulunarak ödeyebilecekleri ve bunun yanında kadınların da katılımlarının önemi anlatılmıştır (Özer, 2012:71). Bu davetler üzerine Bitlis merkez ve Ahlat, Hizan, Tatvan, Mutki kazalarının "Kahraman askerlerimize kışlık hediyeler" başlığı altında toplanan bağışları, Kızılay şubelerince teslim alınarak, Kızılay'ın merkezi olan Etimesgut ambarlarına gönderilmiştir. Bu yardımlara ait sayısal veriler aşağıda tablo 4'te verilmiştir. Buna göre sadece Kızılay'a toplam 3026 çift çorap, 11 çift eldiven teslim edilmiştir (KA, 2684/8; 78; 78.1; 78.2; 78.3; 78.4; 78.5; 78.6; 87).

	Tarih	Çorap (çift)	Eldiven (çift)
Bitlis ve Kazaları	09.02.1942	279	7
	Mart 1942	25	4
Hizan	18.06.1942	2722	-

Tablo 4. Bitlis iline ait yardımlar

² Bitlis ilinin genel durumu hakkında Muş bölgesi müfettişi Erzincan Milletvekili Feyzi Kalfagıl tarafından 14 Mart 1945 tarih ve 61 sayılı ile hazırlanan rapor detaylı bilgiler içermektedir. Bkz. BCA, 490.01.273.1095.2.

Elâzığ halkının yaptığı yardımlar

Elâzığ, tüm yurttaki olduğu gibi, II. Dünya Savaşı'ndan ekonomik açıdan en çok etkilenmiş iller arasındadır (Kopar, 2019: 99). Bu bağlamda diğer doğu illeri gibi Elâzığ ilinin de 1940-1943 yılları arasında sınırları bekleyen askerlerine kışlık giyecek yardımına imkânları elverdiği ölçüde katıldıkları görülmüştür. Bu yardımlardan sadece Kızılay şubesine teslim edilen giyecek eşyaların sayıları Tablo 5'de verilmiştir. Tabloya göre; 1624 çift çorap ve 60 çift eldiven Kızılay'ın teslim makbuzu ile toplandığı tespit edilmiştir (KA, 2743/ 82; 82.1; 83; 83.1; 84; 84.1; KA, 2653/ 60).

	Tarih	Çorap (çift)	Eldiven (çift)
Elâzığ merkez	06.03.1943	507	-
Baskil	22.02.1942	585/6 kullanılmış	52
	30.03.1942	25	8
Keban	07.02.1942	507	-

Tablo 5. Elâzığ iline ait yardımlar

Ayrıca Elâzığ halkı askerlere 200 parça yünlü ve pamuklu eşya vermiştir (Ulus, 4 Ocak 1941).

Erzincan halkının yaptığı yardımlar

Yapılan arşiv incelemelerinde Erzincan merkezi, kazaları ve köylerinin yardım kampanyasının başladığı günlerde yaşamış oldukları büyük ve yıkıcı depremlere rağmen, yardımlara özveriyle dahil oldukları görülmüştür (Haçın, 2014: 66). Bu zor şartlarda vatan sevgisiyle hareket eden Erzincan halkının 1941 yılına ait Kızılay şubelerine makbuz karşılığında giyecek eşyası yardımı aşağıda tablo 6'da sunulmuştur. Bu verilere göre; 1159 çift çorap, 278 çift eldiven, 15 adet mintan, 2 adet don ve 1 adet gömlek giyecek eşyası toplanmıştır (KA, 2743/ 44; 44,1; 85; 85,1; 86; 86,1).

	Tarih	Çorap (çift)	Eldiven (çift)	Mintan (adet)	Don (adet)	Gömlek (adet)
Erzincan (merkez)	20.08.1941	108	40	14	1	1
	09.03.1941	273	31	1	1	-
Refahiye	01.06.1941	778	207	-	-	-

Tablo 6. Erzincan iline ait yardımlar

Bununla birlikte o dönemde depremzede olan Kemah halkının bir ay içerisinde; 2583 çift çorap ve eldiven, 68 parça yünlü eşya ile 92 adet mahrutu çadırı bağışladığı gazeteden belirlenmiştir (Ulus, 18 Şubat 1941).

Erzurum halkının yaptığı yardımlar

Kurtuluş Savaşı yıllarında Erzurum Kongresine ev sahipliği yapan Erzurum halkı II. Dünya Savaşı şartlarından olumsuz etkilenmiştir³. Buna rağmen 1940 yılında CHP'nin başlattığı askerlere kıyık yardım kampanyasında ön saflarda yer almıştır. Bu bağlamda kışın zorlu şartlarının ne olduğunu en iyi bilen illerden biri olan Erzurum ili, dönemin gazetelerinde 1940 yılının aralık ayının sonuna kadar; 1537 adet yün fanila ve kazak ile 7081 parça yünlü giyim eşyası bağışlamıştır (Ulus, 25 Aralık 1940). Yine Kızılay arşivi belgelerine göre Kızılay şubelerine 1942 yılı içerisinde yapılan bağışların sayısal verileri aşağıda tablo 7'de gösterilmiştir. Bu tabloya göre 2028 çift çorap, 521 çift eldiven, 7 adet gömlek ve 306 adet yelek teslim almıştır (KA, 2653/ 50; 2743/ 91; 91.1; 90; 90.1; 90.2; 88; 89.1; 92; 92.1; 92.2; 92.3).

	Tarih	Çorap (çift)	Eldiven (çift)	Gömlek (adet)	Avcı Yeleği (adet)
Erzurum(merkez)	12.02.1942	-	-	-	260
	20.04.1942	256	248		46
Karayazı	09.02.1942	1040	115	2	-
Tortum	09.02.1942	512	106	-	-
	17.03.1942	220	52	5	-

Tablo 7. Erzurum iline ait yardımlar

Diyarbakır halkının yaptığı yardımlar

Diyarbakır halkının askerlere yardıma kayıtsız kalmayarak destek verdiği görülmüştür. Öyle ki; gazetelerde çıkan haberlerden, 2060 çift yün çorap ve 703 adet muhtelif eşya bağışı yapıldığı tespit edilmiştir (Ulus, 3 Şubat 1941). Ancak 1941 yılında Bismil Kızılay şubesine halkının topladığı eşyalara ait miktar tespit edilebilmiş ve aşağıda tablo 8'de verilmiştir. Bu tabloya toplam göre; şu kadar 250 çift çorap, 3 çift eldiven ve 6 adet fanila bağışlanmıştır (KA, 2743/76;76.1;76.2).

	Tarih	Çorap (çift)	Eldiven (çift)	Fanila (adet)
Bismil	10.02.1941	209	3	6
	07.04.1941	41	-	-

Tablo 8. Diyarbakır iline ait yardımlar

³ II. Dünya Savaşı yıllarında Erzurum ilinin içerisinde bulunduğu siyasi, iktisadi, sosyal durumu için bkz. BCA, 490.01.649.157.1.

Urfa halkının yaptığı yardımlar⁴

Urfa halkının 1940-1943 yılları arasında askerlere yardım çağrısına duyarsız kalmadığı yapılan araştırmada görülmüştür. O günün koşullarında Siverek kazasından hudutları bekleyen askerler için büyük bir hassasiyetle, birbirleri ile yarışarcasına yardım toplandığı dönemin gazetelerinde görülmüştür. Bu kapsamda sadece Siverek Kızılay şubesine ilk etapta; 3100 çift yün çorap, 2100 adet pamuklu giysi, ikinci etapta; 1939 adet pamuklu eşya, 2517 çift çorap teslim edilmiştir. Günler geçtikçe de bu rakamların artmaya devam ettiği görülmüştür (Ulus, 28 Ocak 1941). Yine Kızılay belgelerine göre Urfa ve kazalarından yapılan bağışlar ve sayısal verileri aşağıda tablo 9'de verilmiştir. Bu verilere göre 1329 çift çorap toplanmıştır (KA, 2743/ 40.1; 40.3; 40.4; KA, 2653/59).

	Tarih	Çorap(çift)
Urfa (merkez)	03.02.1942	468
	09.03.1942	95
Siverek	23.01.1941	750
Viranşehir	09.02.1942	16

Tablo 9. Urfa iline ait yardımlar

Hakkâri halkının yaptığı yardımlar

Türkiye'nin sınır şehirlerinden biri olan Hakkâri'de de askerlere kışlık eşya toplama faaliyeti karşılık bulmuştur. Bu kapsamda Kızılay vasıtasıyla toplanan bağışlar tablo 10'da verilmiştir. Tabloya göre yardım miktarları şöyledir; 725 çift çorap ile 33 çift eldiven teslim alınmıştır (KA, 2743/ 111.1; 111; KA, 2653/ 14; 14.1).

	Tarih	Çorap (çift)	Eldiven (çift)
Merkez	02.05.1942	151	-
	16.07.1942	62	33
Yüksekova	07.04.1942	512	-

Tablo 10. Hakkâri iline ait yardımlar

Kars halkının yaptığı yardımlar⁵

⁴ Urfa ilinin o günlerdeki sosyo-ekonomik durumu için bakınız Gök Selahaddin; Kılınççeker, Özlem, (2020). Cumhuriyet Halk Partisi İntihap Mahalli Raporlarına Göre Urfa'da Siyasi, Sosyal ve Ekonomik Hayat (1944-1948), Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8 (2), 625-637.

⁵ Kars ili milletvekilleri tarafından seçim mahalleri hakkında hazırlanan rapor önemli bilgiler içermektedir. Bkz. BCA,490. 01. 511.2051.1.

1940 ve 1945 yılları arasında Doğu Anadolu illerinin nüfus açısından Erzurum'dan sonra ikinci kalabalık olan serhat şehri Kars'ta hudutları bekleyen askerlere yardımların toplanması için bir komite kurmuştur. Bu komite kışlık hediye toplama faaliyetinde önemli bir rol oynamıştır (Ural-Topçu, 2017: 402; KA, 2653/ 125; 125.1). Ulus Gazetesi'nde çıkan bir yardım haberine göre, Kars halkının ilk etapta 4527 lira bağışladığı tespit edilmiştir (Ulus, 20 Aralık 1941). Kars ve kazalarından Kızılay'a yapılan yardımlardan kayıtları bulunabilenler tablo 11'de verilmiştir. Bu kayıtlara göre; toplam 1930 çift çorap, 422 çift eldiven, 2 adet gömlek, 6 adet fanila ve 5 adet don hediye edilmiştir (KA, 2743/1; 1.1; 2; 2.2; 3; 4; 4.1; 17).

	Tarih	Çorap (çift)	Eldiven (çift)	Gömlek (adet)	Fanila (adet)	Don (adet)
Ardahan	08.04.1942	513	34	-	2	-
Arpaçay	19.03.1942	1157	288	-	-	-
Çıldır	06.07.1942	260	100	2	4	5

Tablo 11. Kars iline ait yardımlar

Tunceli halkının yaptığı yardımlar

Tunceli diğer doğu illerine göre hem nüfusu az hem de coğrafi açıdan güç şartlara sahiptir (Gök, 2019:195). Tunceli ili pek az bir gelire sahip olmasına ve yaşadığı olumsuzluklara rağmen askerlere yapılan yardımlara imkânları dâhilinde katıldığı tespit edilmiştir (BCA, 490.01.648.151.1). Arşiv belgelerinde sadece Mazgirt ilçesinin Kızılay'a 1941-1942 yıllarında yaptıkları toplam 483 çift çorap ve 58 çift eldiven yardımına ait bilgiye ulaşılmıştır. Bu yardımların sayısal verileri aşağıda verilen tabloda 12'de verilmiştir (KA, 2653/34;35;80).

	Tarih	Çorap (çift)	Eldiven (çift)
Mazgirt	13.03.1941	319	35
	19.01.1942	164	23

Tablo 12. Tunceli iline ait yardımlar

Van halkının yaptığı yardımlar

Van halkı da sınırları bekleyen askerlere yapılan yardımlara, sınır şehri olması hasebiyle, kayıtsız kalmamıştır. Ancak sadece Erciş ilçesi halkının Kızılay şubesine; 1312 çift çorap, 111 çift eldiven, 5 adet fanila, 207 adet don, 206 adet gömlekten oluşan yardım paketinin yanında 6 koyun ve 5 keçi bağışının yapıldığı ve bunların satılarak paraya çevrilmesinin istendiği bilgisine ulaşılmıştır. Bu bilgiler aşağıda tablo 13'te verilmiştir (KA, 2743/42;42.1).

	Tarih	Çorap (çift)	Eldiven (çift)	Fanila (adet)	Don (adet)	Gömlek (adet)	Koyun- keçi (adet)
Erciş	28.08.194 1	1312	111	5	207	206	6/5 satılarak parası vezneye verilmiş

Tablo 13. Van iline ait yardımlar

Bu illerden başka yardımlara katılan illerden birisi de Siirt'tir. Siirt merkezinden askerlere 27 Aralık 1940 tarihine kadar 1302 yün çift çorap ile 53 parça muhtelif (yün ve pamuklu) giyim eşyası hediye edilmiştir (Ulus, 28 Aralık 1940). Siirt'in Kurtalan kaza halkı tarafından da 10 Şubat 1942 tarihinde 29 adet don, 28 gömlek, 61 çift çorap 1 adet yelek ve 7 çift eldivenden oluşan toplam 129 adet giyim eşyası kazanın Kızılay şubesine teslim edilmiştir (KA, 2653/23;52;52.1). Mardin Kızıltepe halkı da bu yardımlara 130 çift yün çorap, 52 çift yün eldiven ve bu amaçlı kullanım için 350 lira para bağışında bulunarak katılmıştır (Ulus, 27 Aralık 1940). Yine Muş ili de yardımlara imkânlar dâhilinde destek veren illerden biridir. Muş halkı askerlere 617 çift yün çorap, 302 çift yün eldiven ile 92 parça muhtelif eşyayı bağışlamıştır (Ulus, 19 Ocak 1941). Ayrıca Muş genelinde 7372 çift çorap, 681 çift eldiven, 102 adet fanila ile 146 lira değerinde nakit para yardımında bulunulduğu tespit edilmiştir (Ulus, 31 Ocak 1941). Bu kampanya kapsamında Malatya'da da bir komisyon kurulmuştur. Komisyon şehrin CHP parti yetkilisi, Halkevi, Kızılay Cemiyeti, Çocuk Esirgeme Kurumu, Yardım Sevenler Cemiyeti ve Spor Cemiyeti Başkanlarından oluşmuştur. Bu komisyona yardımcı dört kişiden oluşan on komite daha seçilmiştir. Bu komiteler mahalleleri dolaşarak halkı hem kampanya hakkında bilgilendirmiş hem de yardıma teşvik etmiştir. Merkezde ki komisyon ise her gün Halkevinde toplanarak bağışların daha hızlı ve verimli olması için çalışmıştır (Fırat⁶, 19 Kasım 1940). Komisyon ve kurulan komiteler yoğun bir faaliyet içerisinde evlere giderek halkı yardımlara teşvik etmiştir.

Dönemin Malatya yerel gazetesi Fırat; "*Vatan ve istiklal davaları karşısında şuurlu bir heyecan duyan Türk milletine, mert askerlerimize sevgi ve muhabbetimizin bir nişanesi olacak hediyelerimizi vermek fırsatı çıkmıştır. Bu fırsatı fevtetmeden hudutlarımızı beklemekte olan emniyet ve huzurumuza garanti eden şanlı askerlerimize hediyelerimizi hazırlayalım*" cümleleriyle Malatya halkını yardıma davet etmiştir (Fırat, 22 Kasım 1940). Aynı zamanda Malatya Bez ve İplik Fabrikası'nın da pamuklu mintan yaparak, bunu en ucuz fiyatla kar gözetmeksizin, çarşının muhtelif yerlerinden satılacağı gazetelerden duyurulmuştur (Fırat, 26 Kasım 1940). Dönemin ulusal ve yerel gazeteleri Malatya'da hayırsever olarak bilinen Yardım Sevenler Cemiyeti Başkanı Semiha Somer'in öncülüğünde, genç

⁶ Fırat Gazetesi; 1932- 1952 yılları arasında Malatya'da çıkan siyasi yerel bir gazetedir.

ihhtiyar yüzlerce Malatyalı kadınların, gece gündüz çalıştıklarını yazmıştır. Öyle ki o günlerde Malatya'da her evde en fazla konuşulan konu askere yardım konusu olmuş, herkesin üstüne düşen görev için canla başla çalıştığı kayıtlara geçmiştir (Ulus, 11 Aralık 1940; Fırat, 3 Mart 1940). Bu süreçte Malatya ilinin Adıyaman kazası ve köylerinden 752 adet muhtelif yün ve pamuklu giyim eşyası ile 1230 lira para Kızılay şubesine teslim edilmiştir (Ulus, 14 Aralık 1940). Akçadağ kazasından da 2740 çift çorap, 617 çift eldiven ile 429 lira para yardımların yapıldığı görülmüştür (Ulus, 3 Şubat 1941). Pütürge halkı 2743 çift çorap, 101 çift eldiven, 3 adet atkı, 2 adet başlık, 11 adet kazak, 25 pamuklu, 3 adet don, 23 adet gömlek, 19 adet faniladan oluşan toplam 5774 parça eşya bağışı yapılmıştır (Fırat, 14 Şubat 1941). Yine 1941 yılının kasım ayında Fırat gazetesinde;

“Kış geldi çattı. Evlerimizde sıcak sobalarımızın karşısında rahat rahat otururken, hudutlarımızı bekleyen Mehmetçikleri hiç düşünüyor muyuz? Kar ve fırtınanın dehşet verici uğultusu, çıplak dağ başlarında dondurucu bir ısıklık çalarken elinde silahıyla hiçbir şeyden yılmadan, yalnız aziz istiklalimizin ve onun bir sembolü olan sevgili hilalimizin muhafazası için benliğini feda eden Mehmetçiği ve onun ihtiyaçlarını düşünmek hepimizi ilgilendiren en ciddi bir mevzudur. Geçen sene vilayetimiz, Kahraman askerlerimize icap eden hediyeleri tedarik etmekte büyük bir şevkle çalışmış, ordumuza az da olsa minnet ve şükran borcunu bu yardıma katılmak suretiyle ödemeye çalışmıştı. Fakat kışın gelmiş bulunması bize yine bu şerefli ödeve yapmaya çağırılmaktadır. Bu itibarla, yurdun her köşesinde bu şerefli ödeve yeni bir hız verilmiştir. Malatya'da bu sene de büyük bir hızla devamının ümit edildiği”

287

cümleleri ile halk yardıma teşvik edilmiştir (Fırat, 28 Kasım 1941). Böylece Yardım Sevenler Cemiyeti ile Türkiye Kızılay Cemiyeti, Malatya halkından, 1940 ve 1942 yılları arasında pek çok giyecek eşyası yardımı toplamıştır (Fırat, 3 Mart 1942). Yine arşiv belgelerinden ilerleyen dönemlerde Kızılay tarafından Malatya'nın Pütürge kazasına 9 Şubat 1942 tarihinde yardımların alımı için tesellüm makbuzların gönderildiği de saptanmıştır (KA, 2653/ 165). Bir gün sonra Malatya'nın Adıyaman kazası halkı tarafından 10 Şubat 1942 tarihinde Kızılay şubesine 43 çift çorap teslim edilmiştir (KA, 2653/67).

1941 yılı için Milli Müdafaa Vekâletinden verilen bilgiye göre; yurdun her tarafından ordu için 9000 adet yün fanila, 20.000 adet yün kazak, 325.000 çift yün çorap, 120.000 adet pamuklu, 75.000 çift yün eldiven ve 50.000 muhtelif eşya taksim edilerek askerlere verilmiştir. Milli Müdafaa Vekâleti bu yardımların toplanmasında yardımlarını esirgemeyen önce Türk halkına, Kızılay ve diğer kurumlara teşekkür etmiştir (Ulus, 9 Mart 1941).

Sonuç

Türk Kızılay Cemiyeti kuruluş ilkeleri doğrultusunda, I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'ndan sonra, II. Dünya Savaşı'nda da yurt içinde ve yurt dışında insani yardımlarda önemli görevler üstlenmiş bir kurumdur. Bu yıllarda Cemiyetin yurt içinde yaptığı çalışmalara bakıldığında pek çok alanda yardım faaliyetlerinde görev

aldığı görülmektedir. Türk Hükümeti de bu savaşların zor şartlarında Kızılay Cemiyeti'nin yardımlarına sıkça başvurmuştur. Hükümetin, II. Dünya Savaşı yıllarında, Anadolu halkından, sayısını artırdığı ve savaşa hazır halde tuttuğu askerleri için, kışlık giyecek eşyası toplama görevinde pek çok resmi kurumun yanında Kızılay Cemiyeti'ni görevlendirmiş olması önemlidir. Yaptığımız araştırmalarda Kızılay Cemiyeti 1940-1943 yılları arasında ülkede yaşanan ekonomik sıkıntı ve yoksulluğa rağmen, Türk ordusunun vatani savunan askerleri için, yün ve pamuktan oluşan; eldiven, çorap vb. giyim eşyalarının ülke genelinde toplanmasında hayati görev oynadığı tespit edilmiştir. Kurumun arşiv belgelerinde yaptığımız incelemelerde Doğu Anadolu illerinden bu yardımların teslim alınmasında doldurulan teberru makbuzları gün ışığına çıkarılmıştır. Cemiyetin, bizzat bu illerden, farklı tarihlerde aldığı giyecek yardımları; Ağrı'da 1208, Gaziantep'te 15.174, Bingöl 1551, Bitlis 3037, Elâzığ 1684, Erzincan 3006, Erzurum 2862, Diyarbakır'da 259, Urfa'da 1330, Hakkâri'de 758, Kars'ta 2385, Tunceli'de 541 ve Van'da 1841 parçadır. Yaptığımız çalışmada Türkiye Kızılay Cemiyeti tarafından teslim alınan bu yardımların taksimi yapılarak askeri makamlara ulaştırdığı tespit edilmiştir.

Kaynakça

a. Arşiv

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

Kızılay Arşivi (KA).

Kızılay, 73 Yıllık Hayatı.

Doğu, Cumhuriyetin "15"nci Yılında, Üçüncü Umumi Müfettişlik Neşriyatından, S:1 1938: 53.

b. Gazeteler

Akşam Gazetesi

Cumhuriyet Gazetesi

Tan Gazetesi

Ulus Gazetesi

Vatan Gazetesi

c. Kitap ve Makaleler

Ahmad, Feroz (2015). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, Kaynak Yayınları, İstanbul.

Akgün, Karal, Seçil; Uluğtekin Murat (2001). *Hilal-i Ahmer'den Kızılay'a*, Cilt: II, Ankara: Türk Hava Kurumu Basımevi.

Aydın, Harun (2018). Ağrı Halkevi ve Tarihsel Gelişimi, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 3/7, 1483-1496.

Çapa, Mesut (1989). *Kızılay (Hilal-i Ahmer) Cemiyeti (1914-1925)*, Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

- Gök Selahaddin; Kılınççeker Özlem (2020). “Cumhuriyet Halk Partisi İntihap Mahali Raporlarına Göre Urfa’da Siyasi, Sosyal ve Ekonomik Hayat (1944-1948)”, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), 625-637.
- Gök, Selahaddin (2019). *Cumhuriyet Halk Partisi İktidarında Doğu ve Güney Doğu Anadolu’da İskân Politikaları (1923-1950)*, EfeAkademi Yayınları, İstanbul.
- Haçın, İlhan (2014). 1939 Erzincan Büyük Depremi, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 30 (88), 37-70.
- Keser, Ulvi (2009). “Arşiv Belgeleri Işığında İkinci Dünya Savaşı Sürecinde Türkiye’de Mülteciler ve Esirler Sorunu”, *ÇTTAD*, VIII/18-19, 185-208
- Kopar, Metin (2019). *Küllerinden Doğan Bir Şehir Gaziantep (1923-1950)*, Gece Akademi Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Hacer (2016). “İkinci Dünya Savaşı Yıllarında (1941) Yardım Sevenler Cemiyeti ve Mevhibe İnönü’nün Çalışmaları”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (27), 431-442.
- Özer, Sevilay (2012). “II. Dünya Savaşı Yıllarında Ekim Seferberliği”, *CTAD*, yıl:8, S.15, 31-49.
- Ural, Selçuk; Topçu, İlyas (2017). “İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Kars’ın Nüfusu”, *Iğdır Sosyal Bilimler Dergisi*, S.12, 385-416.
- Utkugün, Ceren; Ortak, Şaban (2019). “İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Yardım Sevenler Cemiyeti’nin Milli Müdafaa Hizmetlerine Yardım Faaliyetleri”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21 (2), 461-477.
- Utkugün, Ceren (2016). *İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye’de Ekonomik Sıkıntıların Sosyal Hayata Etkileri (1939-1945)*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi.

TÜRKİYE
KIZILAY . CEMİYETİ
Umum Merkezi
Kara Yazı Ş.
Sayı
35

J. M.
mp

Kızılay Cemiyeti Umumi Merkezi
Reisliği Yüksek Makamına

A N K A R A

I - Kazamız Şubesi tarafından kahrıman erlerimize kıyık Hediye Olmak Üzre halkımızın Şubemize yaptığı aynı teberrürlardan (1040) çift Yun çorap , 115 çift yun eldiven ve 2 adet basma gömlek hasan kale piyade alay kumutanlığına 9/2/942 gün ve 30 sayılı yazımızla sevk edildiği .

2- Toplanmakta Olan Diğer bir kafileninde ayrıca ismi giçen Kumutanlığa sevk edileceğini arz ederim .
15/2/942

Kızılay . Ş . R.
P. B. Bilgin

KIZILAY UMUMİ MERKEZİ ERZURUM
KAYDOLUNMUŞTUR
Tarih No.
24 Şubat 1942 3673

2653/50

B. Sahin
yardım . Ş.
sunuldu
Şub 25.2.942

Ek-1: Karayazı (Erzurum) halkının askerlere yardımlarına dair resmi yazı.

TÜRKİYE
KIZILAY CEMİYETİ

F. N. U.
m. l. s.

Merkezi: ankara
Şubesi: Gaziantep

No. 7 4/3/942

ilişkiye 11 Kızılay genel merkezi başkanlığına

Yardım sevenler cemiyeti ile kurumumuz müşterek komitesi tarafından yapılan çalışmalarda ilişik yedi adet ayniyat tesellüm makbuzlarıyla birlikte kurumumuzun dört adet ayniyat makbuzlarında yazılı olduğu veçhile 3295 don, 3165 gömlek, 169 Yun kazak , 842 çift yün çorap, 20 yün kuşak 54 yatak kılıfı, 282 çift tire çorap ki camen 7827 parça eşya kahriman askerlerimize hediye olmak üzere askeri garnizona teslim edilmiş olduğunu arzeylerim.

Kızılay başkanı
Dt. Mustafa Onur

Mustafa Onur

K. P.

Janar

10 Mart 1942 4883

2653/39.6

Ek-2: Gaziantep halkının askerlere yardımlarına dair resmi yazı.

Cilt: 3 Ayniyat tesellüm makbuzu E- N°291624 *
Varak: 24 (Birinci nusha) 2943/31
Müessesenin ismi: 1. K. Kor. Tec. Aub. Ma.

Kıymet		Miktar	Fiati	Cinsi	Kimden alındığı	Mülâhazat
Lira	K.					
		260		Saenat Kymestan 9. Mi. fiz. altın 2000 peşefi		
				10 kalem 200		
Erzurum Subesi mek. 27.2.942 N° 58						

1. K. Kor. Par. Kulları için berveçhibalâ
f. l. l. kalem au. peşefi müteahhit Erzurum Kızılayı'nın
tarhli mukavelenemesine mahsuben alınmıştır.

1. K. Kor. Tec. Aub. Ma. 12.2.94
Muhasibi

Ihtar: Levazım ayniyatına mahsustur. Örnek: 10/19

Ek-3: Erzincan halkının askerlere yaptığı yardımlara ait ayniyat tesellüm makbuzu.

Çarşamba 6 **SONTESİZ** 1940
TAN E V I
 İstanbul, Akşera Caddesi 102
 TELGRAF: TAN, İSTANBUL
 TELEFON: 24110, 24111, 24112
 ALGİN YIL - No: 1293
 5 KURUŞ

GÜNLÜK SİYASİ HALK GAZETESİ

Çocuk Ansiklopedisi
 2 Büyük Cilt
 Mekteplerde öğretmenleri ve çocuklara her iki bilgileri rast-
 tutan olarak kullanılmaları için en uygun ve hızlı emirler. Bu-
 nunla beraber çocuklar için Çoçuk Ansiklopedisi öğretmenleri
 MUTLAKA BİR TAKİM ALINIZ.

İtalyanların Hesabı Yanlış Çıktı

Yunan mağlubiyeti, Almanya-
 yarıncıların devlet elinde bir
 büyük yeni devletleri ve a-
 raçları bir bütün Balkanlar
 oldu. Onun için, buce Yunan-
 ınlıların harp müesseseleri
 Ribbentrop - Çano mü-
 rümlerini tahmin etmişlerdir.
 Çano, İtalyan istisnasını
 büyük bir gürültüyle yaptı. Fakat
 bu, hakikate nazaran bir
 yanlış münabir değildir.

M. Zekeriyâ SEZTEL

İstanbul'dan gelen haber-
 ler, İtalyanların Görice
 bölgesinde mağpib oldukları
 dır. Roma radyosu, İtalyan
 İtalyanların Görice bölgesinde
 mağpib oldukları haberini
 yayınladı. İtalyan kuvvetlerinin
 Görice bölgesinde mağpib
 oldukları haberi, İtalyan
 hükümeti tarafından
 resmî olarak kabul edilmiştir.
 Görice bölgesinde mağpib
 oldukları haberi, İtalyan
 hükümeti tarafından
 resmî olarak kabul edilmiştir.

Şarkî Akdenizde faaliyet gösteren Yunan donanması, son sıralarda seyretmekte olan Yunan savaş gemileri.

Yunanistan Harbi

Yunan Kıtaları Görice Şehrine Girmek Üzere

3,000 Kişilik İtalyan Kuvveti Muhasarada, 1200 Esir Alındı

Atina, 5 (A.A.) — Bu sabahki Yunan resmi tebliği: Makedonya cephanesindeki İtalyan kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir. Yunan kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir. Yunan kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir.

Sinal cephanesinde Yunanların İtalyan kuvvetlerine karşı yaptıkları saldırı haritası.

Askerî Vaziyet

GÖRİCENİN ZAPTI NE GİBİ NETİCELER VERİBİLİR?

Makulîî rızası ve yarı rızası karşısındaki giden son haberlerdir. Yunanistan harp hareketi İtalyan taraftarı, münabirleri a-
 lıştırmak olarak kabul etmektedir. Görice, buhar hattında 10 - 12 ki-
 şilerle çevrilidir. Yunan kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir.

Churchill'in Nutku Giritte Deniz Ve Hava Üssü Kurulmuştur

Yunanistana Yardım İçin Başka Kuvvetler de Hareket Halinde

İstila Tehlikesi Geçti

Şarkî Akdenizdeki İngiliz Filosu Tekrar Takviye Edilmiştir

London, 5 (A.A.) — Başvekil Churchill, bugün Avam Kamarasında askerî vaziyete dair beyanatına Yunanistan yardım hakkındaki demirlerdir.

Sivillere Hücum G. Metakass'ın Selânik Halkına Bir Mesajı

Hak, Şeref, Mücadele Azmi Bizdedir, Zafer de Bizim Olacaktır

Atina, 5 (A.A.) — Başvekil Metakass, Selânik halkına hitaben şu mesajı göndermiştir: "Dünya halkına selâmlarını gönderiyorum. Yunan kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir."

Halifax'ın Sözleri

İngilizlerin de Türkiye'ye Tam İhtidam Vardır

London, 5 (A.A.) — Lordlar Kamarasında Balkan vaziyeti hakkında konuşan Lord Halifax, Romanya hakları için Yunan kuvvetlerinin Türkiye'ye tam ihtidam vardığını bildirdi.

Yeni Amerika Reiscümhuru İntihap Edildi

Seçim Dün Karanlıkta Başladı, Netice Ancak Bugün Anlaşılabilecek

Londraya Çok Şiddetli Bir Hücum Yapıldı

London, 5 (A.A.) — Almanlar İngiltere'ye karşı yapacakları saldırıya hazırlanıyor. İngiltere kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir.

Alfama Sabaha Kadar Sürdü, Fakat Her Az Bir Yere Bomba Atıldı

London, 5 (A.A.) — İngiltere kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir. Yunan kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir.

Alfama Sabaha Kadar Sürdü, Fakat Her Az Bir Yere Bomba Atıldı

London, 5 (A.A.) — İngiltere kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir. Yunan kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir.

Alfama Sabaha Kadar Sürdü, Fakat Her Az Bir Yere Bomba Atıldı

London, 5 (A.A.) — İngiltere kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir. Yunan kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir.

Alfama Sabaha Kadar Sürdü, Fakat Her Az Bir Yere Bomba Atıldı

London, 5 (A.A.) — İngiltere kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir. Yunan kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir.

Alfama Sabaha Kadar Sürdü, Fakat Her Az Bir Yere Bomba Atıldı

London, 5 (A.A.) — İngiltere kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir. Yunan kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir.

Alfama Sabaha Kadar Sürdü, Fakat Her Az Bir Yere Bomba Atıldı

London, 5 (A.A.) — İngiltere kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir. Yunan kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir.

Alfama Sabaha Kadar Sürdü, Fakat Her Az Bir Yere Bomba Atıldı

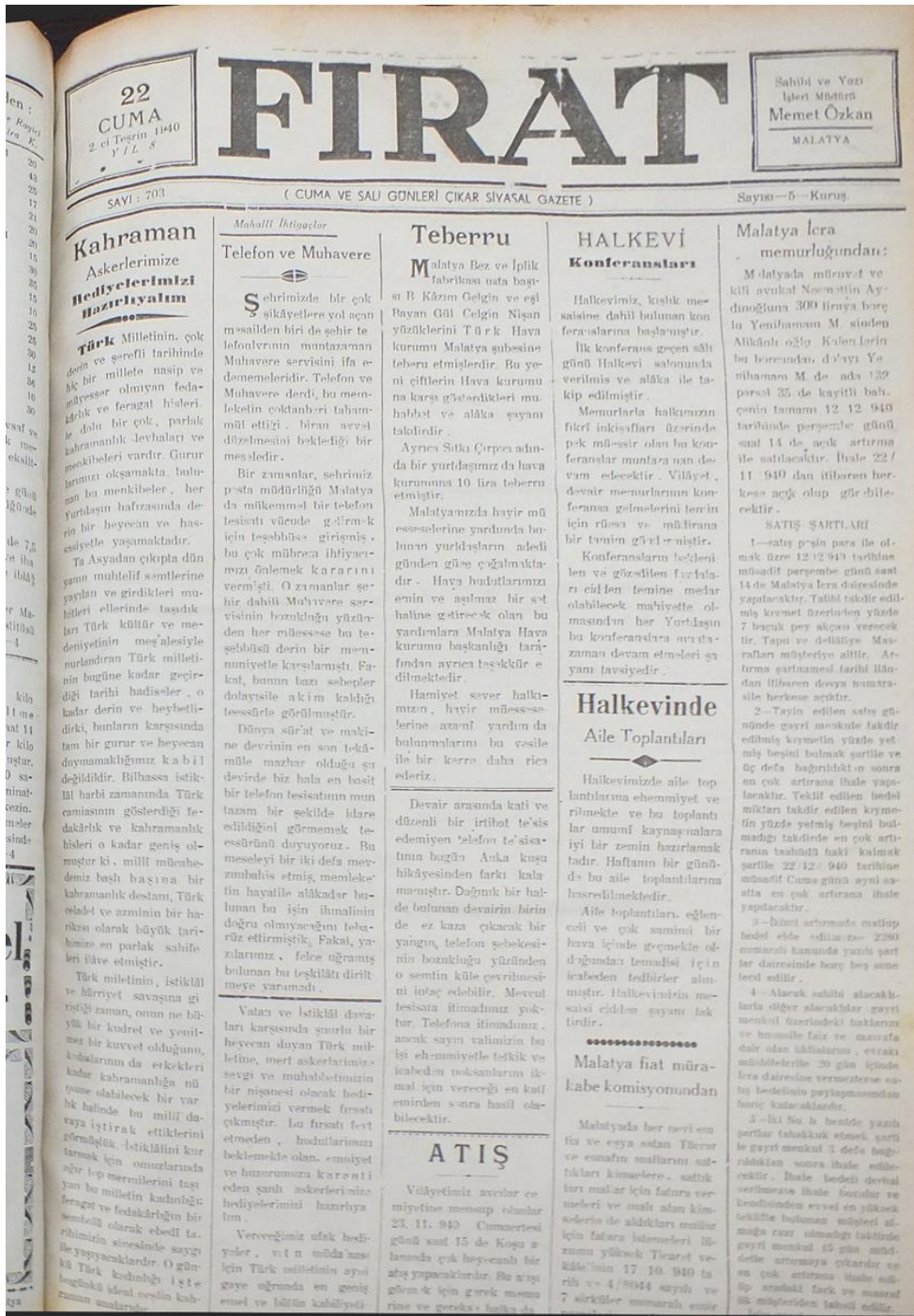
London, 5 (A.A.) — İngiltere kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir. Yunan kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir.

Alfama Sabaha Kadar Sürdü, Fakat Her Az Bir Yere Bomba Atıldı

London, 5 (A.A.) — İngiltere kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir. Yunan kuvvetleri, Görice bölgesinde faaliyet göstermektedir.

Ek-4: Askerlere yapılacak yardımlara ait gazete haberi.

Ek-5: Anadolu halkından askerlere yapılan yardımlara ait gazete haberi.